

Daniela Nicoleta BOTONE,
Marius Eleodor MILCU

Lucian Blaga University of Sibiu, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology
Delia MĂLEANU
Spitalul de Psihiatrie „Doctor Gheorghe Preda”, Sibiu

DO YOU KNOW WHAT YOUR ADOLESCENT DOES IN A PANDEMIC WORLD?! – PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF CYBERBULLYING IN ROMANIA

Case
Study

Keywords

Cyberbullying;
Bullying;
Anxiety;
Students;
Internet;

Abstract

The aim of the research was to identify the degree and forms of cyberbullying for Romanian high school students, as well as the psychological implications, increasingly difficult to track on the current online educational system and the pandemic context. The research had a quantitative - qualitative methodology and was conducted on 122 students from several high schools located in the counties of Sibiu, Valcea, Arges and Bucharest. The results showed a significant positive correlation between the degree of cyberbullying and the level of anxiety. There is also a significant correlation between the degree of anxiety experienced by students and the level of cyberbullying, the data showing that female subjects feel a stronger anxiety than male subjects in connection with the phenomenon of cyberbullying. The authors conclude that it is important to keep the community and the police in reducing the phenomenon of cyberbullying, as well as the need for legislative changes to be updated according to the new challenges.

TU ȘTII CE MAI FACE ADOLESCENTUL TĂU ÎN PANDEMIE?! -CYBERBULLYING-UL ÎN ROMÂNIA, ASPECTE PSIHOLOGICE -

Abstract: Scopul cercetării a fost acela de a identifica gradul de manifestare și formele cyberbullying în liceele românești, precum și implicațiile psihologice care au rezultat din această problemă, din ce în ce mai greu de urmărit și analizat în actualul mediu educațional online și contextul pandemic. Cercetarea a avut o metodologie cantitativ – calitativă și a fost realizată pe 122 elevi proveniți din câteva licee aflate în județele Sibiu, Vâlcea, Argeș și municipiul București. Rezultatele au arătat o corelație semnificativă pozitivă între gradul de cyberbullying la care au fost expuși elevii și nivelul de dezvoltare al anxietății. De asemenea, există o legătură semnificativă între gradul de anxietate ca stare resimțit de elevi și nivelul total de cyberbullying, datele arătând că subiecții de gen feminin resimt o anxietate mai puternică decât subiecții de gen masculin în legătură cu fenomenul de cyberbullying. Autorii au ajuns la concluzia că este deosebit de semnificativă implicarea comunității și poliției în diminuarea fenomenului de cyberbullying, precum și necesitatea unor modificări legislative care să fie actualizate conform noile provocări.

Cuvinte cheie: Cyberbullying; Bullying; Anxietate; Elevi; Internet;

INTRODUCERE

Cyberbullying-ul este o formă a bullying-ului tradițional, facilitat de noile canale media. De exemplu, elevii își pot crea profile on-line (reale sau false), unde vor încărca filme, fotografii, liste sau poll-uri care să includă colegi pe care aceștia nu-i plac. În multe situații, aceste profiluri pot conține jurnale audio- video, fotografii, mesagerie instant etc.

Agresiunea de tip *bullying face-to-face*, cât și agresiunea din mediul *on-line* (*cyberbullying*) se pot petrece concomitent. În cazul *cyberbullying*-ului, agresiunea lasă amprente digitale (înregistrări) care sunt utile procurorilor și pot oferi acestora dovezile necesare în procesul de punere sub acuzare. Punerea sub acuzare a agresorilor în acte de *cyberbullying* poate părea o reacție exagerată la prima vedere, însă implicarea poliției în depistarea *cyberbullying*-ului / agresorilor influențează în mod pozitiv viața victimelor, acestea putând să își recapete sentimentul de siguranță și stima de sine. De altfel, studiile de specialitate (Smith, 2016; Anderson & Sturm, 2007) au demonstrat dificultăți

emoționale, de relaționare, mentale și cognitive în cazul victimelor, la acestea adăugându-se sentimentul de neajutorare, anxietate, panică, depresie, tentative de suicid, suicid etc. Multe victime renunță la activitățile sociale pentru a scăpa de comportamentul agresiv/ agresor, aspect cu ample consecințe pe termen lung.

Bullying-ul reprezintă o formă repetată de agresiune, fizică sau verbală, direcționată către o persoană sau un grup de persoane, în care există o diferență de putere. Această diferență poate consta în ceva tangibil sau ceva perceput de ceilalți (Anderson & Sturm, 2007). *Bullying*-ul tradițional are loc de obicei în incinta școlii/ anexelor acestora dar și în alte locuri frecventate de elevi sau adolescenți. În aceasta situație, pot fi mai mulți agresori la o singură victimă, sau mai multe victime în fața unui singur agresor.

TIPURI DE CYBERBULLYING

Willard (2019) enunță mai multe forme ale comportamentului de tip *cyberbullying*: a) insultarea (*eng. laming*): trimiterea de mesaje jocosnice și ofensatoare unei persoane cunoscute sau necunoscute; b) hărțuire (*eng. harassment*): agresorul trimite mesaje, inițiază conversații ofensatoare de tip hărțuire în mediul on-line; c) calomnia/ denigrarea (*eng. denigration*): postarea unor afirmații răzbu-nătoare, malițioase, neadevărate, despre o persoană; d) urmărire în mediul on-line (*eng. cyberstalking*): agresorul urmărește insistent victima/ victimele în mediul *on-line*; e) șarlatanie, comportament de impostor (*eng. masquerading*): agresorul postează mesaje ofensatoare din partea unei persoane/ pretinde că este altcineva, cu scopul de a umili victima; f) folosirea unor șiretlicuri pentru a obține informații degradante despre o persoană și publicarea acestor informații (*eng. outing și trickery*); g) *exclusion* – excluderea unei persoane dintr-un grup sau de pe o rețea de socializare.

Pe lângă aceste forme, există alte două categorii: *happy slapping* (filmarea atacului și încărcarea lui în mediul *on-line* pentru a fi văzut de toată lumea și pentru a crește gradul de batjocură la adresa unei persoane / victime, cunoscute sau nu de către agresor) și *sexting* (agresorul trimite/ încarcă fotografii, filme erotice pe rețelele de socializare).

Există numeroase tipuri de comportament considerate *cyberbullying* și tot atât de numeroase sunt mijloacele de comunicare tehnologică pentru a agresa pe alții. Cele mai frecvente metode folosite în comportamentul de *cyberbullying* sunt: mesageria instant, *email*-ul, SMS-urile, rețelele sociale, blogurile și *site*-urile (Willard, 2007).

Spre deosebire de bullying, cyberbullying-ul se poate petrece 24 de ore, 7 zile pe săptămână sau de fiecare dată când victima este conectată la internet. Dacă în lumea reală, agresiunile par să aibă motive întemeiate (răzbunare sau pură plăcere), în cazul cyberbullying-ului motivele nu sunt întotdeauna clare, ci mai degrabă aleatorii, întâmplătoare; în multe situații cauzele poate fi și o extensie a agresiunilor fizice sau verbale pe care cineva trebuie să le înfrunte în fiecare zi. De la mesaje răutăcioase, la poze, video-uri sau diferite poll-uri, care au ca scop răspândirea de zvonuri, intimidarea, ridiculizarea, insultarea și amenințarea indivizilor, aceste acțiuni reflectă codul etic și moral al agresorului (*idem*).

Chiar dacă soluția pentru a scăpa de *cyberbullying* pare simplă la prima vedere, și anume că victima abuzată are posibilitatea să închidă calculatorul sau să renunțe la profilul social-media, mesajele sau fotografiile postate de o persoană anonimă (agresor) pot fi distribuite foarte rapid către un public extins în social media; astfel, apar efecte negative în viața reală off-line și totodată influențarea în sens negativ a relațiilor interpersonale.

O serie de cercetători susțin că elevii agresori sau elevii victime ale *cyberbullying*-ului vor avea probleme de formare și dezvoltare a relațiilor sociale în viitor. Mai mult, potrivit ultimelor cercetări, se pare că victimele cyberbullying-ului au aceleași caracteristici de dezvoltare și de personalitate ca victimele bullying-ului tradițional. Așadar, în cyberbullying asistăm la o creștere a anxietății victimelor și indirect periclitarea relațiilor interpersonale. Acestea nu sunt singurele care au de suferit, victimele dezvoltând și reacții fiziologice, precum problemele gastro-intestinale cauzate de stres (Nixon, 2014).

Cercetările de specialitate au arătat că în ceea ce privește agresivitatea on-line, linia dintre agresori și victime este din ce în ce mai neclară, adesea victimele ripostând la rândul lor prin comportament agresiv on-line. Victimele on-line raportează stări de depresie, stimă de sine scăzută, sentimente de neajutorare, anxietate socială, evitarea activităților de grup, concentrare redusă, înstrăinare, absenteism și abandon școlar, performanțe școlare scăzute, se simt singuri, triști, frustrați și în unele cazuri au tendințe de suicid (Maurieni, 2010).

METODOLOGIE

Scopul cercetării a fost acela de a identifica gradul de manifestare și formele cyberbullying-ului la elevii de liceu și implicațiile psihologice care rezultă din această problemă - o problemă din ce în ce mai greu de urmărit și analizat din cauza mediului în

care se desfășoară: mediul on-line și actualul context pandemic.

Obiectivul general al cercetării a fost realizarea unui diagnostic constatativ privind frecvența și tipurile de cyberbullying la elevii de liceu din România, precum și identificarea unor factori psihologici care intervin în urma acestui fenomen.

Obiectivele specifice au fost: O1- estimarea proporției tipurilor de cyberbullying la adolescenți în rețelele de socializare cu grad ridicat de utilizare în România: Facebook, Instagram, Tiktok, Whatsapp; O2- recunoașterea efectelor produse de cyberbullying asupra stării emoționale și a comportamentului participanților la studiu: evitare, anxietate.

În vederea obținerii unor rezultate optime privind amploarea *cyberbullying*-ului, autorii au folosit o metodologie exploratorie descriptivă; metoda utilizată în această cercetare a fost metoda anchetei pe bază de chestionar.

Instrumentele pe care le-am utilizat în realizarea cercetării sunt: „Chestionarul pentru evaluarea fenomenelor sociale din mediul on-line” și „Chestionarul de autoevaluare STAI, forma Y”.

Chestionarul pentru evaluarea fenomenelor sociale din mediul on-line are 25 de itemi. Răspunsurile subiecților au fost măsurate pe o scala Likert cu 5 trepte; aceasta este notată de la 1 (foarte rar sau nicodată) la 5 (foarte frecvent). Acest instrument măsoară tipurile de *cyberbullying* (bârfa, excluderea, hărțuirea, urmărire on-line, întărire, comentarii, insistență abuzivă, profiluri false, dezvoltare, sabotarea, sexting) și evitarea victimă-agresor. Chestionarul de autoevaluare, forma Y-STAI este alcătuit din 2 scale de autoevaluare pentru măsurarea a două concepte distincte privind anxietatea: starea de anxietate (A-stare) și anxietatea ca trăsătură (A-trăsătură). În cercetare am utilizat starea de anxietate (A-stare) pentru a determina nivelul actual al anxietății victimelor cyberbullying-ului. Scala A-stare are 20 de itemi și măsoară anxietatea pe o scala Likert de la 1 (foarte puțin) la 5 (foarte mult).

Prin intermediul docs.google.com, autorii au realizat „Chestionarul pentru evaluarea fenomenelor sociale din mediul on-line”, pe care l-au aplicat populației cercetate, elevii de liceu din România, în perioada 25.02.2021-25.03.2021. Participanții și-au exprimat acordul prin completarea primei întrebări din chestionar iar confidențialitatea datelor a fost asigurată.

Chestionarul pentru evaluarea fenomenelor sociale din mediul on-line și chestionarul de autoevaluare STAI, forma Y au fost aplicate pe un eșantion aleatoriu, populația cercetării fiind elevii de liceu din România. Numărul celor care au completat chestionarul a fost de 122 (69 de fete și 54 de băieți). Vârsta participanților este cuprinsă între 15 ani și 19 ani.

IPOTEZE

1. Se presupune că există o corelație semnificativ pozitivă între gradul de cyberbullying din mediul on-line și nivelul de anxietate al participanților la studiu (elevi de liceu).
2. Se presupune că există o corelație semnificativ pozitivă între vârsta participanților la studiu și gradul de cyberbullying.
3. Se presupune că există o diferență semnificativă a nivelului de cyberbullying înregistrat, în funcție de genul participanților la studiu (elevi de liceu).

REZULTATE

Pentru interpretarea rezultatelor cercetării autorii au utilizat programul SPSS, unde au folosit metoda corelației Pearson și analiza de varianță unifactorială (ANOVA).

Potrivit datelor obținute, între variabilele “cyberbullying scor total”, “anxietate-scor total”, “gen” și “vârsta” subiecților au fost obținute mai multe corelații semnificative.

Astfel, în legătură cu ipoteza nr. 1 (Se presupune că există o corelație semnificativ pozitivă între gradul de cyberbullying din mediul on-line și nivelul de anxietate al participanților la studiu), rezultatele cercetării au arătat că ipoteza se confirmă ($r = 0,345$; $p < .01$). Referitor la ipoteza numărul 2 (Se presupune că există o corelație semnificativ pozitivă între vârsta participanților la studiu și gradul de cyberbullying), rezultatele au arătat că această ipoteză nu s-a confirmat ($r = -0,56$; $sig. = 0,538$).

În legătură cu ipoteza numărul 3 conform căreia există o diferență semnificativă a nivelului de cyberbullying înregistrat, în funcție de genul participanților la studiu (elevi de liceu), datele cercetării au arătat o corelație mică dar semnificativă ($r = 0,219$; $p < .01$); prin urmare, ipoteza numărul 3 a fost confirmată.

Așadar, se poate concluziona că între gradul de anxietate ca stare resimțit de subiecți și nivelul total de bullying la care au fost expuși subiecții există o legătură semnificativă, în funcție de genul subiecților. Potrivit datelor obținute, subiecții de gen feminin resimt o anxietate mai puternică decât subiecții de gen masculin în legătură cu fenomenul de cyberbullying.

Analizând tabelul nr. 1, datele cercetării arată faptul că pe lotul de subiecți analizat, gradul de cyberbullying nu este condiționat de genul și vârsta subiecților, din perspectiva unui efect cumulat. Raportul Fisher ne arată o valoare supraunitară dar nesemnificativă ($F = 1,269$; $sig. = 0,27$; $eta = 0,07$). Efectul principal al vârstei asupra gradului de bullying este de asemenea nesemnificativ ($F = 0,362$; $sig. = 0,78$; $eta = 0,009$).

În ceea ce privește efectul principal al genului participanților asupra gradului de dezvoltare al

bullyingului, datele cercetării confirmă un efect semnificativ însă o mărime a efectului mică ($F = 5,71$; $sig. = 0,01$; $eta = 0,04$). De asemenea, datele din graficul 1 arată un nivel mai ridicat al bullyingului în cazul subiecților de gen feminin.

În ceea ce privește variabilele “gen”, “cyberbullying” și “anxietate”, prin analiza de varianță unifactorială (vezi tabelul nr. 2), datele cercetării arată faptul că gradul de anxietate variază în funcție de genul participanților și gradul de cyberbullying; astfel, efectul cumulat este semnificativ și are o mărime a efectului mare ($F = 2,09$; $sig. = 0,005$; $eta = 0,803$). Efectul principal al genului asupra gradului de anxietate este semnificativ, cu o mărime a efectului medie ($F = 3,788$; $sig. = 0,001$; $eta = 0,480$). Efectul principal al cyberbullyingului asupra gradului de anxietate este semnificativ și are cu o mărime a efectului mare ($F = 1,79$; $sig. = 0,02$; $eta = 0,751$).

Prin urmare, potrivit datelor cercetării, putem concluziona că între variabilele “gen”, “anxietate” și “gradul total de cyberbullying” exprimat de subiecți există o interdependență ridicată.

CONCLUZII ȘI LIMITE

Cyberbullying-ul este un fenomen care se propagă rapid în rândul elevilor, cu efecte devastatoare pe toate planurile. Adolescenții sunt afectați într-o proporție mare, deoarece aceștia sunt vulnerabili în fața violenței, nu o recunosc sau nu știu să îi facă față.

Dezvoltarea tehnologiei și contextul pandemic a forțat școlile să treacă în mediul on-line, aspect care i-a determinat pe elevi să petreacă din ce în ce mai mult timp în spațiul virtual; prin urmare, s-au creat premisele pentru ca acest fenomen să ia amploare. Spre deosebire de bullying, cyberbullying-ul se poate desfășura în permanență, 24/24h, astfel încât victima nu se simte nicăieri în siguranță. Conform unei profesoare de la un liceu din Sibiu ”cyberbullyingul este un fenomen care a luat amploare odată cu mutarea școlii în mediul on-line. Unii copii și adolescenți nu fac diferența între o glumă și agresiune, ajungând ca victimele să se simtă speriate, înfuriate sau umilite. Elevii mărturisesc că li s-a întâmplat să li se posteze fotografii pe rețelele de socializare, fără acordul lor. A.T. din clasa a IX-a a avut surpriza să găsească filmulețe cu ea pe TikTok, preluate de pe Facebook. Postarea era a unei persoane străine, pe care nici nu o cunoștea.

După cum am arătat, *cyberbullying*-ul poate lua o varietate de forme, pornind de la hărțuire și denigrare și ajungând chiar până la furt de identitate sau șantaj. Complexitatea și gravitatea acestui fenomen necesită o legislație adecvată, care să descurajeze fenomenul. Din păcate, România este încă deficitară la acest capitol. Legea nr. 221/2019 prin care este prevenit și combătut *bullying*-ul în spațiile destinate învățământului a făcut, totuși, pași în direcția prevenirii și reducerii acestui fenomen.

În ceea ce privește efectele *cyberbullying*-ului, concluzionăm că acestea sunt dăunătoare, atât pentru victimă, cât și pentru agresor: stimă de sine scăzută, anxietate, teamă permanentă, scăderea performanțelor școlare, depresie, chiar suicid (în cazul victimelor), agresivitate accentuată, lipsa empatiei, incapacitate de gestionare a furiei și a frustrării, pericolul de abandon școlar (în cazul agresorului). Părinții, rudele și profesorii adolescenților trebuie să identifice comportamentul schimbat al victimei și să intervină imediat ce apar posibile efecte ale *cyberbullying*ului în comportamentul adolescentului. Modificări în starea psihologică (depresia, anxietatea socială, izolarea, stima de sine scăzută, reacții negative și stres în privința utilizării internetului și dispozitivelor electronice) constituie semnale de alarmă care impun o monitorizare eficientă a adolescenților atât în mediul școlar, cât și acasă. Ca și limită a cercetării, autorii consideră că un număr mai mare de participanți ar fi fost mult mai reprezentativ pentru cercetare.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Anderson, T., & Sturm, B. (2007). *Cyberbullying: From playground to computer*, Perrigian: Young Adult Library.
- [2] Maurieni, C. (2010). *Facebook is Deception*, vol. II, Fairford: Ed. Wsice Books.
- [3] Nixon, C., L. (2014). Current perspectives: the impact of cyberbullying on adolescent health, *Adolescent Health, Medicine and Therapeutics*. Vol 5, p 143-158, doi: 10.2147/AHMT.S36456
- [4] Smith K., P. (2016). Bullying: Definition, Types, Causes, Consequences and Intervention, *Social and personality psychology compass*, volume 10, issue 9, <https://doi.org/10.1111/spc3.12266>.
- [5] Willard, N., E. (2007). *Cyberbullying and Cyberthreats: Responding to the Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress*, Research Press.

LISTA TABELE ȘI GRAFICE

Tabelul nr. 1

Analiza de varianță unifactorială ANOVA privind gradul de bullying în funcție de genul și vârsta participanților

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Gradul total de cyberbullying

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Corrected Model	19805,093 ^a	7	2829,299	1,269	,272	,072
Intercept	1504357,597	1	1504357,597	674,656	,000	,855
Gen	12751,748	1	12751,748	5,719	,018	,048
Vârsta	2422,367	3	807,456	,362	,780	,009
Gen * Vârsta	3029,884	3	1009,961	,453	,716	,012
Error	254199,014	114	2229,816			
Total	2037771,000	122				
Corrected Total	274004,107	121				

a. R Squared = ,072 (Adjusted R Squared = ,015)

Tabelul nr. 2

Analiza de varianță unifactorială ANOVA privind gradul de anxietate în funcție de gradul de cyberbullying și genul participanților

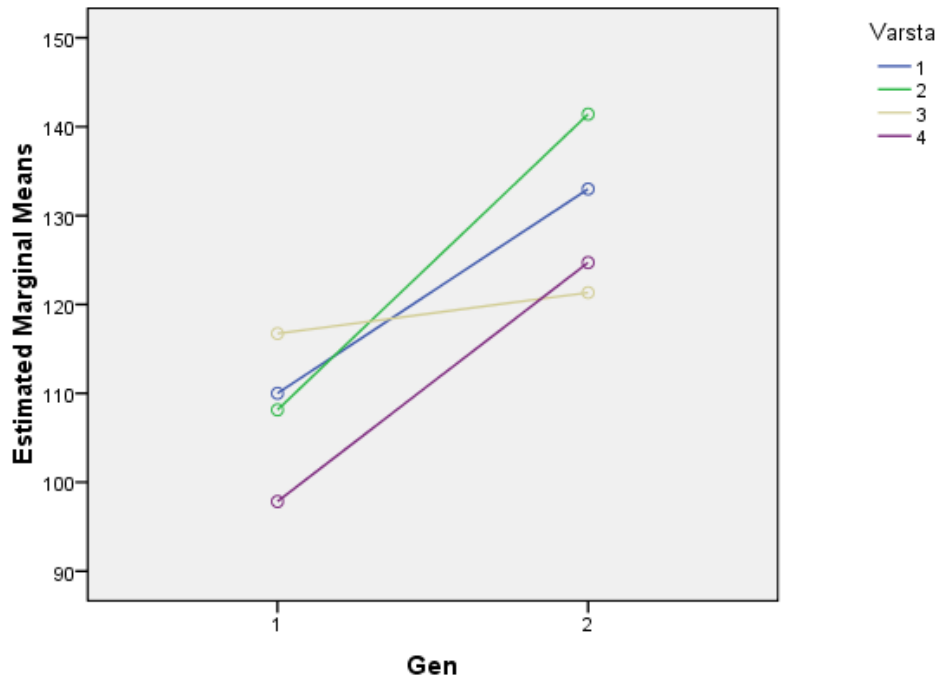
Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Nivelul total de anxietate

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Corrected Model	6530,624 ^a	80	81,633	2,093	,005	,803
Intercept	35773,807	1	35773,807	917,325	,000	,957
Gen	62,093	1	62,093	1,592	,214	,037
cyberbullying_total	4833,642	69	70,053	1,796	,023	,751
Gen * cyberbullying_total	1477,415	10	147,742	3,788	,001	,480
Error	1598,917	41	38,998			
Total	50590,000	122				
Corrected Total	8129,541	121				

a. R Squared = ,803 (Adjusted R Squared = ,420)

Estimated Marginal Means of Gradul total de bullying

Graficul 1
Gradul de cyberbullying în funcție de gen